

Zorg

Onze opvatting over zorg is steeds in ontwikkeling. Tegenwoordig vinden we het belangrijk dat de zorgcliënten zo goed mogelijk deel kunnen nemen aan de maatschappij en regie hebben over hun eigen leven. Zorglandbouw past daar goed bij. Verschillende onderzoeken tonen de positieve effecten aan. Van meer zelfvertrouwen en afname van probleemgedrag tot toeleiding naar een baan.

Een vast dagritme, een rustige omgeving, nuttige werkzaamheden en gezelligheid samen. Zorg op de boerderij moet wel tot positieve effecten leiden, zou je zeggen. In het begin waren dit soort opvattingen vooral op gevoel gebaseerd. Maar de afgelopen jaren zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd naar de effecten die het meewerken of wonen op een boerderij heeft voor verschillende doelgroepen. De cliënten van de zorgboerderij zijn heel divers: mensen met een verstandelijke beperking, (dementerende) ouderen, jongeren uit de jeugdzorg, mensen met psychische problemen, ex-verslaafden enzovoort. Maar toch is er ook een kenmerk dat alle cliënten bindt. Ze zijn gebaat bij een nuttige dagbesteding, die het zelfvertrouwen, de zelfstandigheid en het verantwoordelijkheidsgevoel stimuleert.

Doelgroepwensen

De onderzoeken werpen licht op de kwaliteiten van zorg op de boerderij over de specifieke doelgroepwensen heen.

Structuur en ritme. De werkzaamheden zorgen ervoor dat deelnemers weer een ritme opbouwen. De structuur komt op de boerderij bijna vanzelfsprekend tot stand. Doorzettingsvermogen, motivatie en verantwoordelijkheidsgevoel groeien en deelnemers hebben een doel voor de dag.

Duidelijkheid en veiligheid. De dagelijks terugkerende activiteiten en de rust van de landelijke omgeving bieden structuur, duidelijkheid en veiligheid, die nodig zijn voor een positieve persoonlijke ontwikkeling. Uit onderzoek bij jongeren blijkt dat hun probleemgedrag op de boerderij afneemt.

Continuïteit en begeleiding. De boer of boerin is altijd aanwezig. Hierdoor zijn zij een vaste waarde voor de deelnemers. Door deze continuïteit ontstaat er een veilige leer-

en werkomgeving. Op reguliere instellingen hebben cliënten vaak te maken met wisselende begeleiders en hun verschillende normen en waarden. Dit kan met name lastig zijn voor deelnemers die op zoek zijn naar duidelijkheid en structuur.

Rolmodel. De boer of boerin is vaak trots op het bedrijf. Het boerenleven is hun identiteit. Dit straalt van hen af. De boer(in) is een vakman. Voor verschillende cliëntgroepen kan de boer(in) daarom dienen als rolmodel. In de jeugdzorg blijkt dat jongeren aan een boer gemakkelijk autoriteit toekennen. De boer(in) is ook ondernemer en is flexibel in het aanpassen van de bedrijfsvoering op de vraag van cliënten.

Kleinschalige sociale gemeenschap. Voor veel mensen biedt de boerderij een veilig oefenterrein in de stap die zij maken richting de maatschappij. Het is plezierig om deel uit te maken van een gemeenschap: het boerengezin, de begeleiders en collega's. Ze oefenen zo met het leggen van

Mensen worden aangesproken op waar ze goed in zijn

POSITIEF EFFECT OP PROBLEEMJONGEREN

Naast de algemene kwaliteiten, zoals beschreven, blijken uit onderzoek ook de positieve effecten voor specifieke benoemde doelgroepen. Een samenwerkingsverband van universiteiten heeft de effecten onderzocht van individuele leerwerktrajecten op de boerderij voor probleemjongeren. Bijna alle jongeren hebben bij aanvang van het traject slecht contact met hun ouders, gaan niet naar school of werk en hebben geen goede vrijetijdsinvulling. Ze vertonen gedragsproblemen, gebruiken drugs en zijn bij de politie bekend. Hun zelfvertrouwen is gering. De jongere die meedoet aan het traject, woont in een woonunit op de boerderij, die hij zelf moet onder-

houden. Hij werkt op het bedrijf, gebruikt de warme maaltijd met het gezin maar woont voor de rest op zichzelf. Het traject duurt een jaar, waarvan een half jaar op de boerderij en een half jaar nabegeleiding waarbij de jongere in de meeste gevallen thuis woont. Zowel de jongere als de ouders ontvangen dan ambulante begeleiding.

De onderzoekers concluderen dat het boerderijtraject een positief effect heeft op probleemgedrag en zelfwaardering van de jongeren. Deze positieve effecten blijven ook een jaar na het boerderijtraject zichtbaar. Het traject leidt ook tot een verbetering in het contact met het eigen gezin, de eigenwaarde en het welbevinden van de jongere.

Jongeren geven aan dat zij op de

boerderij minder prikkels en minder agressie ervaren dan op traditionele (zorg)voorzieningen of op school. Ook zijn er minder conflicten. Ze vertellen dat zij in reguliere instellingen vooral contact hebben met andere jongeren die problemen hebben. Daar is de kans groter dat er conflicten ontstaan. Door de laagdrempelige opvang op de boerderij worden soms zwaardere vormen van hulpverlening voorkomen. Bij de jeugdigen die dag-, weekend- of logeeropvang ontvangen, is er ook sprake van sterke ontlasting van de thuissituatie.

contacten. De klussen op de boerderij stimuleren het 'wij-gevoel': samen de klus klaren. De groepen zijn vaak klein waardoor begeleiders zien dat er minder vaak 'stoer gedrag' vertoond wordt. Ouderen met dementie hebben vaak behoefte aan een vertrouwde, herkenbare woonomgeving met een huiselijke sfeer. Een boerderij biedt zo'n omgeving. **Zinvol werk en afleiding.** Het werken op de boerderij helpt deelnemers hun gedachten ergens anders op te richten. Ze hebben een doel voor de dag. Mensen met psychische problemen ervaren dat zij tijdens het werken minder stilstaan bij hun problemen. Het hebben van werk biedt (ex-) verslaafden de mogelijkheid om hun oude wereld achter zich te laten.

De werkzaamheden zijn gevarieerd. Deelnemers kunnen activiteiten uitproberen en nadenken over hun kwaliteiten en interesses. De werkzaamheden zijn vaak concreet en duidelijk waardoor ze aansluiten bij de belevingswereld van mensen. Bij ouderen worden veel activiteiten in de reguliere dagopvang groepsgewijs of binnen aangeboden. De boerderij biedt de mogelijkheid individueel en buiten te werken.

Leren in een échte omgeving. Op een boerderij hoeven

geen kunstmatige situaties gecreëerd te worden om iets te leren. Mensen die vervreemden van de samenleving, kunnen weer opnieuw betrokken raken. Het is ook een omgeving vol levensprocessen die cliënten inzicht kan geven in hun eigen leven. De boerderij biedt cliënten vaak een andere omgeving dan zij gewend zijn. Velen van hen komen uit de stad met continue prikkels. Op het platteland is er rust en ruimte om over jezelf na te denken.

Nadruk op mogelijkheden. De boer(in) stelt over het algemeen niet het probleem van de cliënt centraal, maar kijkt vooral naar wat hij of zij op de boerderij kan betekenen. Hierdoor ontstaat er positieve aandacht. Deelnemers ervaren dat ze op de boerderij de rol van medewerker hebben en niet die van cliënt. Ze leren daardoor dat ze bepaalde kwaliteiten hebben en hoe deze kwaliteiten in te zetten. De waardering van de boer zorgt dat het zelfvertrouwen van deelnemers groeit en zij zich welkom voelen.

Aansluiting bij maatschappelijke opvattingen

Het aanbod op zorgboerderijen sluit aan bij de voortschrijdende opvattingen in de zorgsector, zoals: stimuleren van

OUDEREN BLIJVEN ACTIEF

In een onderzoek zijn 30 dementerende ouderen die overdag op de zorgboerderij verblijven, vergeleken met 23 ouderen in de reguliere dagverzorging. Belangrijk aandachtspunt bij (dementerende) ouderen is dat ze goed eten en drinken. Anders lopen ze risico op ondervoeding of ongewenst gewichtsverlies. Uit het onderzoek bleek dat dementerende ouderen in dagverzorging op een zorgboerderij meer energie, koolhydraten en vocht innemen dan dementerende ouderen in de reguliere dagverzorging. Hun verblijf op de zorgboerderij zorgde voor een betere voedingsstatus.

De activiteiten op de zorgboerderij kosten over het algemeen meer fysieke inspanning dan de activiteiten op de reguliere opvang. Dergelijke activiteiten zijn ook meer continu aanwezig. Ouderen op de zorgboerderij voelen meer stimulans om mee te doen en actief te blijven, waardoor ze hun fysieke conditie op peil houden.

cliënten om deel te nemen aan de maatschappij en regie te hebben over hun eigen leven. Beide ontwikkelingen komen ook terug in de WMO, de Wet op de maatschappelijke ondersteuning, die door gemeenten wordt uitgevoerd. Belangrijke begrippen hierbij zijn participatie, herstel, empowerment en zelfregie.

Bij zorg op de boerderij gaan de begeleiders uit van de mogelijkheden van de cliënt in plaats van zijn beperkingen. Dit is een goed uitgangspunt voor participatie.

Mensen worden aangesproken op waar ze goed in zijn en ze zich kunnen ontwikkelen. Deze insteek zorgt ervoor dat ze langer zelfstandig in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen en zorg in de buurt kunnen ontvangen. Zorgboerderijen zijn daarmee een goed voorbeeld van vermaatschappelijking van de zorg, buiten de muren van instellingen.

Als de mensen actief worden in hun eigen omgeving en sociale contacten aangaan, komt hun participatie in de samenleving op gang. Het netwerk van de cliënt wordt vergroot.

Binnen een natuurlijke en overzichtelijke werkomgeving is er gelegenheid tot herstel te komen. De deelnemers kunnen zelf hun tempo bepalen. De werkzaamheden – waarvan het nut onomstotelijk is – zorgen ervoor dat deelnemers positieve ervaringen opdoen. Onderzoek toont aan dat het voor herstel belangrijk is dat cliënten hulpverleners in het gewone leven leren kennen. De hulpverleners moeten niet vasthouden aan een behandelrelatie maar een relatie nastreven die gericht is op samenwerken en gelijkwaardigheid. Het uitgaan van mogelijkheden speelt bij herstel ook een belangrijke rol.

Het uitvoeren van zinvolle werkzaamheden en het resultaat ervan zien, geeft zelfvertrouwen. Leren van nieuwe vaardigheden en verzorgen van dieren en planten versterkt het zelfbeeld. Op de zorgboerderij ligt op een natuurlijke manier nadruk op empowerment van deelnemers, op integratie in de samenleving en op steun van informele sociale netwerken. Doordat cliënten leren om zelf initiatief te nemen, kan dit bijdragen aan hun zelfregie.

Het uitvoeren van zinvolle werkzaamheden geeft zelfvertrouwen

